

Salomon van Til dacht in lijn met theologie van Calvin

Jan van Reenen

28-12-2017

Kerk & religie

Matthias en Annelies Mangold, beeld RD

Matthias Mangold deed onderzoek naar de theologie van de zeventiende-eeuwse theoloog Salomon van Til. Hij ontdekte dat diens opvattingen meer in lijn waren met de theologie van de reformatoren dan tot nu toe werd aangenomen.

Mangold komt uit Zuid-Duitsland, uit de omgeving van Stuttgart, en studeerde theologie aan de Evangelische Theologische Faculteit (ETF) te Leuven. Voor zijn afstudeerscriptie onderzocht hij het werkverbond in de theologie van Salomon van Til (1643-1713). Vrijdag kreeg hij voor dat onderzoek, tijdens een ontmoeting van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond met de hervormde studenten theologie, de Prof. dr. S. van der Lindeprijs toegekend. Prof. dr. W. Balke, die de prijs uitreikte, zei bij die gelegenheid dat het gaat om een doorwrochte studie die een bijdrage levert aan het onderzoek naar de gereformeerde zeventiende-eeuwse theologie.

Mangold zei dat hij zich de Nederlandse taal tijdens de studie zelfstandig aangeleerd heeft, zij het met hulp van zijn vrouw Annelies. Samen wonen ze in Lier, in de omgeving van Antwerpen. Mangold is verbonden aan de ETF te Leuven, gedeeltelijk voor het doen van vervolgonderzoek naar de theologie van Salomon van Til, waarop hij wil promoveren.

Wijlen prof. dr. W. J. van Asselt, die in Leuven les gaf, was geïnteresseerd in de gereformeerde orthodoxie in de zeventiende eeuw en stimuleerde hem onderzoek te doen naar de gedachten van Van Til over het werkverbond. Het onderwerp boeide Mangold zo dat hij besloot ermee door te gaan. Zijn begeleider is prof. dr. Andreas J. Beck.

Salomon van Til was een gereformeerd theoloog en professor in de theologie te Leiden. Hij schreef diverse Bijbelcommentaren, een handboek homiletiek (predikkunde) en een dogmatisch werk. Mangold was vooral geïnteresseerd in het laatste. „Van Til behoorde bij de coccejaanse richting in de gereformeerde kerk van die tijd”, zegt hij. „Die stond erom bekend dat ze veel nadruk legde op het verbond. Daarbij kwam niet alleen het genadeverbond aan de orde, maar ook het werkverbond. Het werkverbond beschrijft de verhouding tussen God en de mens vóór de zondeval. Een van de theologische vragen is in hoeverre daarbij sprake was van een ‘contract’ tussen God en de mens, waarbij Gods genade ten koste gaat van de menselijke verdienste.”

De opstelling van Van Til en andere gereformeerde theologen uit die tijd zou hebben gezorgd voor wetticisme in de gereformeerde theologie. „Ook zou er in hun denken sprake zijn geweest van een dualisme tussen natuur en genade. Daarop heb ik mijn onderzoek gericht.”

Wat kwam eruit?

„Het blijkt dat het in het verleden geschort heeft aan goed bronnenonderzoek en dat de conclusies van vroegere onderzoeken tekortschieten. Het zit complexer in elkaar dan men dacht.

Op grond van het vroegere onderzoek meende men dat Salomon van Til en andere gereformeerde theologen afweken van de genadetheologie van Calvin. Mijn conclusie is dat Van Til sommige zaken wel anders verwoordde, ook omdat er in zijn tijd andere thema's speelden, maar dat zijn opvattingen in lijn zijn met Calvijn's theologie. Calvin heeft zich niet zo uitgelaten over het werkverbond, maar zijn mening is door Van Til wel verwoord. Ik denk dat de gereformeerde scholastieke theologie in de zeventiende eeuw meer continuïteit met de Reformatie vertoont dan gedacht is.”

Meest gelezen

Jongen (12) overleden na ongeluk op melkveebedrijf Harskamp

Ds. M. Karens met emeritaat: blijven dienen en blijven studeren

Hoogwater zorgt voor overlast, maar ook voor mooie beelden

Prinses Charlotte voor het eerst naar school

„Ambt is gave aan de kerk”

Van een medewerker

23-12-2017

Kerk & religie

Matthias Mangold (m.) ontving vrijdag in Nijkerk uit handen van prof. dr. W. Balke (r.) de scriptieprijs van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland. beeld Jaco Klamer

Een hoge ambtsopvatting en de neergang in het kerkelijk leven botsen met elkaar, zo bleek vrijdag tijdens een bijeenkomst van de Gereformeerde Bond. „Als je de traditie wilt vertalen in transitie, moet je weten wat onopgeefbaar is.”

Zo'n zeventig hervormde theologiestudenten kwamen vrijdagmiddag naar De Schakel in Nijkerk voor de jaarlijkse ontmoeting met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland. Ze hadden zelf het thema aangedragen: "het ambt". Het kerkelijk ambt staat in toenemende mate onder druk, enerzijds door een veranderde visie op het ambt, anderzijds door praktische problemen bij het invullen van vacatures.

Ds. H. J. Lam, hervormd predikant uit Barneveld en oud-voorzitter van de Bond, verwoordde de gereformeerde visie op het ambt. Drs. P. J. Vergunst, algemeen secretaris van de Gereformeerde Bond, refereerde aan de actualiteit.

Orde

Ds. Lam noemde het ambt van groot belang. „Haal het ambt uit de Bijbel weg en hij is direct een stuk dunner”, zei hij. „Het ambt is ten enenmale onmisbaar en hoort bij de orde van Gods volk, zowel onder het oude als onder het nieuwe verbond. Zo heeft de Drie-enige dat gewild. Daarom is deze orde en dus ook het ambt een heilige en onopgeefbare zaak.”

De predikant kon zich niet vinden in het standpunt van hen die stellen dat het bijzondere ambt opkomt uit het algemene ambt aller gelovigen. Hij maakte onderscheid tussen dat ambt en het specifieke ambt, „dat van Godswege gegeven is om de kerk te bewaren bij het geloof en in het gemeente-zijn geworteld is. De roeping tot het ambt komt uiteindelijk bij God vandaan, want het ambt komt bij Hem vandaan.”

In de verkondiging hebben we te maken met de "presentia realis" van Christus, aldus ds. Lam. „De dienaar van het Woord representeert Christus. Die staat centraal in het ambt.”

Vergunst stelde dat de beste remedie tegen de uitholling van het ambt een leven onder de heerschappij van Christus is. „Het ambt is een gave van Christus aan zijn kerk. In een tijd van kerkelijke neergang mogen we ons daaraan vastklampen.”

Aandacht

Er is volgens Vergunst sprake van een tekort aan ambtsdragers en van „weinig zicht op het wezen van het ambt. Ook in gemeenten die zich tot de Gereformeerde Bond rekenen, hoor ik over niet-gevulde ambten. Hoe moet een gemeente verder als de enige ouderling 67 jaar is, hij zijn krachten voelt afnemen en hij de gemeente niet dragen kan?”

De algemeen secretaris, die zijn taak vaak ervaart als „het kanaliseren van de neergang”, vroeg de aanstaande predikanten om zich op bestaande gemeenten te richten. „Pioniersplekken, huisgemeenten – ze hebben nu de aandacht. Een aantal jaren geleden spraken we veel over jeugdkerken. Daar hoor je niet veel meer over.”

Geen rouw

Tijdens de forumdiscussie zei ds. A. J. Mensink, voorzitter van de Gereformeerde Bond, dat de kerk –ondanks neergang– niet hoeft te rouwen. De predikant uit Elburg is niet tegen elke verandering, maar waarschuwde wel: „Als je de traditie wilt vertalen in transitie, moet je weten wat onopgeefbaar is.”

Scriptieprijs voor Mangold

Matthias Mangold heeft vrijdag de Prof. dr. S. van der Linde-scriptieprijs gekregen voor de beste theologische masterscriptie op het terrein van (de geschiedenis van) het gereformeerd protestantisme. Hij deed onderzoek naar de zeventiende-eeuwse theoloog Salomon van Til. Aan de prijs is een geldbedrag van 250 euro gekoppeld.

Emeritus hoogleraar prof. dr. W. Balke reikte de prijs uit.

Mangold, die aan de Evangelische Theologische Faculteit (ETF) in het Belgische Leuven studeerde, gaat onder leiding van ETF-hoogleraar prof. dr. Andreas Beck promotieonderzoek doen naar Van Til.

Meest gelezen

Jongen (12) overleden na ongeluk op melkveebedrijf Harskamp

Ds. M. Karens met emeritaat: blijven dienen en blijven studeren

Hoogwater zorgt voor overlast, maar ook voor mooie beelden

Prinses Charlotte voor het eerst naar school

